

UTZONS KINESISKE INSPIRATION

Den danske arkitekt Jørn Utzon hentede inspiration fra kinesisk arkitektur, da han lavede vinderprojektet i konkurrencen om et operahus i Sydney. Det kan man finde eksempler på ved at besøge kunstmuseet Louisiana ved Humlebæk i Nordsjælland. Her vises indtil 29. august 2004 udstillingen „Jørn Utzon – Arkitektens Univers“.

Af Henrik Strube

Jørn Utzon (f. 1918) er kendt verden over som manden bag Sydneys vartegn – Operahuset. Men knap så kendt er det, at en af de inspirationskilder, der ligger til grund for Utzons arkitektur, er den kinesiske arkitekturhistorie. I kinesisk byggekunst tilstræbes det, at der skabes en harmoni gennem opstillinger af modsætninger, lige som i yin og yang-filosofien, med mand over for kvinde, lys over for mørke, himmel over for jord og tyngde over for lethed. De kinesiske bygmestre har i årtusinder arbejdet ud fra denne harmonibestræbelse ved at sætte tunge, ubrudte mure eller kraftige sokler og podier over for lette konstruktioner med yndefulde, svungne tage.

Den Forbudte By som forbillede

Jørn Utzon har hentet inspiration i den kinesiske arkitektur og formået at omsætte og videreudvikle denne inspiration i sin arkitektur. For eksempel er impulser fra Den Forbudte By i Beijing brugt til operahuset i Sydney. Godt nok har selve operahuset ingen kinesiske enheder eller detaljer, men derimod dispositioner hentet i kinesisk bygningskunst. For eksempel er den tredelte terrassebastion på Sydneys havnefront, der bærer operabygningens verdensberømte skaller, beklædt med glaserede keramikfliser. Dette svarer til Den Forbudte Bys tre marmorestrader, hvorfra de kejserlige haller med svungne tage beklædt med glaseret teglsten, rejser sig.

Utzons arbejde er aldrig tidligere blevet præsenteret i sin helhed på en udstilling, men udstillingen på Louisiana er en stor retrospektiv udstilling, der fokuserer på Utzons tidlige-

re værker og hans inspirationskilder.

I sin studietid på Akademiet i henholdsvis København og Stockholm fandt Utzon inspirationskilder til sin arkitektur fra blandt andet den svenske kunsthistoriker Oswald Siréns bog „Kinas Konst under Tre Årtusender“, samt fra den danske arkitekt og missionær Johannes Prip-Møller, der blandt andet har skrevet bogen „Chinese Buddhist Monasteries“. Den dokumenterer kinesiske buddhistklostres arkitekturhistorie og hele klosterlivet. (En bog om Prip-Møllers virke i Kina, „Prip-Møllers Kina“, var anmeldt i Kinabladet nr.19 Efterår 2003). På Akademiet havde Utzon tillige mulighed for at studere værket Yingzao Fashi. Det er kinesiske bygningsmanualer, der kan føres længe tilbage end Han-dynastiet (år 260 før vor tidsregning).

Jørn Utzon er nok den danske arkitekt i efterkrigstiden, der bedst har forstået essensen af kinesisk bygningskunst og tillige evnet at overføre den til sin egen personlige arkitektur.

I 1957, da Utzon havde vundet konkurrencen i Sydney og var på vej hjem fra Australien, besøgte han Kina og Japan. Her oplevede han, at den kinesiske arkitektur er endnu mere indtagende end han havde forestillet sig i sin ungdom. I perioden 1963-66 da Utzon boede i Australien, besøgte han flere gange Japan og Kina. Her fandt han yderligere inspiration til byggeriet i Sydney. Utzon brugte megen tid på at finde frem til den

perfekte flise, der skulle anvendes udvendig på hele operahuset. I Kina fandt Utzon et keramik-brudstykke, der netop har den farve og kvalitet han var på udkig efter. Ud fra dette brudstykke designer Utzon så en prototype, der bliver kendt som „Sydney-flisen“ på 12 x 12 centimeter, og som blev produceret i Sverige.

I harmoni med naturen

I Kina er det arkitekturen, der retter sig efter naturens former, og ikke naturen der skæres til efter arkitektoniske principper. Bygningsværker, pavilloner, verandaer vokser op af jorden eller af vandet, overskygges af træerne og bøjer sig efter de bugtede strandbredslinier, og de svungne taglinier er ligeledes i harmoni med træernes grene. Også Jørn Utzon har hentet impulser fra naturens mangfoldighed i et samspil mellem det enestående og det ordinære.

Studier af naturens organiske former, fx valnøddens foldede struktur som inspiration til en tagudformning, indsigt i lysets virkning ved at forvandle det fra direkte til indirekte lysætning, og en åbenhed over for internationale og etniske udtryk, er bare nogle af de komponenter der indgår i Utzons måde at gribe arbejdet an på.

Kilder: Udstillingen på Louisiana samt Tobias Faber: „Kina-Danmark arkitektonisk set“, udgivet af Kunstakademiets arkitektskole 1986.

Operahusets plateau i flere afsatser blev, som Tronhallen på de tre terrasser i Den Forbudte By, et afgørende element i Utzons monumentalbyggeri. Det kraftfulde terrassefundament skabte forbindelse til jorden og var samtidig basen, der gjorde bygningerne lette.

